

Criticism of Verbal Humor in the Arabic Translation of "Shekarestan" Animation TV Series based on eeee k's Apphhhhh

Reza Mohammadi*

Assistant Professor, Department of Arabic Language and Literature, Vali-e-Asr University of Rafsanjan, Kerman, Iran

Abstract

Undoubtedly, the world of childhood is one of the most important periods in the life of every human being, a period during which everyone's personality is formed. Therefore, education and intellectual products offered to the child in this period are significant. Animation is a tool affecting the thinking of this age group. Among the humor works that have been done in this field in Iran is the "Shekarestan" animation TV series (2008). It is rooted in old Iranian-Eastern stories, proverbs, fables, and folk tales. This animation TV series has been dubbed into other languages including Arabic. The humor used in this series has special subtleties, which require a lot of care and attention to translate into Arabic. This paper seeks to criticize and analyze the humor translation methods used in the story "False Brother" of this series via a descriptive-analytical method based on the humor translation approach of Magdalena Panek. The result shows that the literal translation method, which is the most profitable humor translation method from the author's point of view, has a high frequency in this part of the series, and this issue has greatly reduced the artistic value of the dubbing group. However, for their efforts, this group has used other strategies of Panek's techniques, such as modulation, paraphrase, condensation, substitution, deletion, neologisms, and transposition. The general result of this research is that the Arabic dubbing team has not been very successful in localizing this part of Shekarestan in Arabic culture and the humor used in the original language of this story has been sacrificed to the Arabic dubbing.

Keywords: Animation, Children Humor, Magdalena Panek's Approach, Shakrestan TV Series, Arabic Dubbing, Modulation, Paraphrasing.

* Corresponding Author: r.mohammadi@vru.ac.ir

How to Cite: Mohammadi, R. (2023). Criticism of Verbal Humor in the Arabic Translation of "Shekarestan" Animation TV Series based on Panek's Approach. *Translation Researches in the Arabic Language and Literature*, 12(27), 279-311. doi: 10.22054/RCTALL.2023.71143.1656

نقد و بررسی طنز کلامی در برگردان عربی پویانمایی «شکرستان» بر مبنای راهبرد «پنک»

استادیار، گروه زبان و ادبیات عربی، دانشگاه ولی عصر (عج) - رفسنجان، کرمان،
ایران

رضا محمدی * ID

چکیده

بدون تردید دنیای کودکی از مهم‌ترین دوره‌های زندگی هر انسانی است که بخشی از شخصیت هر کسی در آن دوره شکل می‌گیرد؛ از این رو، نوع آموزش و محصولات فکری که در این دوره بر کودک عرضه می‌شود از اهمیت بسیار والایی برخوردار است. یکی از ابزارهای تأثیرگذار بر اندیشه این رده سنی، پویانمایی است. از جمله کارهای طنزی که در کشورمان در این حوزه انجام گرفته، پویانمایی «شکرستان» (۱۳۸۷) است که ریشه در داستان‌ها، ضرب‌المثل‌ها و قصه‌های قدیمی و عامیانه ایرانی - شرقی دارد. این پویانمایی به زبان‌های دیگر از جمله عربی دوبله شده است. طنز به کار رفته در این سریال از ظرافت‌ها و لطایف ویژه‌ای برخوردار است که برگردانی آن به عربی دقت نظر و وسواس زیادی نیاز دارد. این مقاله تلاش می‌کند با روش توصیفی - تحلیلی و بر پایه تکنیک ترجمه طنز مگدالنا پنک (۲۰۰۹)، راهبردهای ترجمه طنز به کار رفته در داستان «برادر دروغین» این سریال را مورد نقد و واکاوی قرار دهد. برآیند پژوهش نشان می‌دهد که روش ترجمه لفظ‌گرا که از منظر نویسنده کم‌ارزش‌ترین شیوه ترجمه طنز است در این قسمت از سریال بسامد زیادی دارد و همین موضوع تا حد زیادی از ارزش هنری گروه دوبلاژ کاسته است. هر چند این گروه به فراخور تلاش خود از راهبردهایی دیگر الگوی «پنک» از جمله: دگرگون‌سازی، دگرنویسی، فشره‌سازی، کوتاه‌سازی، جانشینی، حذف، نوواژه و فرانهم بهره برده‌اند. برآیند کلی این تحقیق آن است که گروه دوبله عربی در بومی‌سازی این قسمت از شکرستان با فرهنگ عربی موفقیت‌چندانی نداشته و طنز به کار رفته در زبان اصلی این داستان، فدای دوبله عربی شده است.

کلیدواژه‌ها: پویانمایی، طنز کودک، الگوی مگدالنا پنک، شکرستان، دوبله عربی، دگرگون‌سازی، دگرنویسی.

مقدمه

یکی از جذابیت‌های پونمایی‌ها، زبان طنز آن‌ها است؛ زیرا مخاطب اصلی آن‌ها کودکان و نوجوان هستند. به عنوان مثال، نسل دهه شصت مفهوم تلاش و پشتکار را از انیمیشن‌های ساخت کشور ژاپن مانند «داستان پرین»^۱ (۱۹۷۸) و «آنه شرلی»^۲ (۱۹۷۹) آموخته است. اما امروزه ابزارهای تأثیرگذار بر ذهن کودکان دیگر محدود به جعبه جادویی عمدتاً سیاه و سفید دهه‌های گذشته نیست، بلکه سیل عظیمی از انیمیشن‌ها و بازی‌ها در دسترس کودکان امروزی است که علاوه بر سرگرمی، باورهای و اندیشه‌های سازندگان آن‌ها را در سطح جهانی به کودکان دیگر ملت‌ها منتقل می‌کنند.

در جهان امروز با توجه به علم و فناوری شاهد ساخت انیمیشن‌های جذابی در سطح دنیا هستیم که به واسطه جذابیت خاص آن‌ها با استقبال زایدالوصفی روبه‌رو هستند؛ سریال‌های «آلوین و سنجاب‌ها»^۳ (۲۰۰۷) و «زوتوپیا»^۴ (۲۰۱۶) از جمله آن‌ها هستند. آمار فروش بسیار بالای این فیلم‌ها نشان از محبوبیت آن‌ها در قلب و ذهن کودکان و نوجوانان دارد. در کشور خودمان نیز در سال‌های اخیر گام‌های مثبتی در این راه برداشته شده است که از جمله آن‌ها ساخت پویانمایی «شکرستان» (۱۳۸۷) است که به واسطه جذابیت در شخصیت‌پردازی و نیز زبان طنز آن به زبان‌های مختلف برگردانده شده است. نکته مهم در ترجمه این سریال‌ها این است که یک پیام ثابت در زبان مبدأ در زبان مقصد همان مفهوم ثابت را ندارد؛ از این رو، باید توجه کرد که گروه دوبلاژ در زمینه انتقال طنز در سریال‌هایی از این دست چگونه عمل کرده و از چه تکنیک‌هایی برای انتقال پیام استفاده کرده است؛ از این رو، تحلیل و بررسی آثار دوبله شده، می‌تواند اطلاعات مفیدی را در اختیار فعالان این عرصه ارائه دهد. بنابراین، نویسنده در نظر دارد با تحلیل و بررسی تکنیک‌های به کار رفته در برگردان عربی شکرستان، میزان موفقیت گروه دوبلاژ عربی را در انتقال زبان طنز موجود در زبان اصلی بسنجد، چراکه انتقال هنرمندانه و همراه با ظرافت پیام طنز، نقشی اساسی در جذب مخاطب تیزبین و سخت‌پسند کودک و نوجوان این سریال‌ها دارد.

-
1. The Story of Perrine
  2. Anne Shirley
  3. Alvin and the Chipmunks
  4. Zootopia

پیشینه پژوهش

بررسی نویسنده در ارتباط با موضوع مورد بحث این پژوهش، گویای تحقیقاتی است که در ادامه به آن‌ها اشاره می‌شود.

امام (۱۳۹۵) در مقاله «ترفندهای بومی‌سازی در ترجمه فارسی فیلم‌های کارتونی؛ شنل قرمزی^۱، رئیس مزرعه^۲ و پاندای کونگفوکار^۳» نشان می‌دهد که مترجمان و صدایشگان ایرانی با هدف عمده «سرگرم‌سازی مخاطب» تلاش کرده‌اند تا در ترجمه‌های خود عمدتاً از یک یا ترکیبی از «ترفندهای هشت‌گانه» مورد اشاره این مقاله استفاده کنند.

حجازی و حمیدی (۱۳۹۸) در مقاله «چگونگی انتقال طنز در دوبله فارسی پویانمایی شکفت‌انگیزان^۴» بر پایه تحلیل‌های زبان‌شناختی به چالش‌های ترجمه طنز انیمیشن‌هایی از این دست، پرداخته و به این نتیجه دست یافته‌اند که پرسامدترین تکنیک ترجمه در این پویانمایی راهبرد «تغییر بیان» است. همچنین نویسندگان بیان می‌کنند که برخی تکنیک‌ها مانند «بومی‌سازی» که براساس آن، زبان طنز شخصیت‌ها را براساس لهجه اقوام و گویش‌های مختلف ایرانی تغییر داده‌اند، سبب طنزآمیزتر شدن نسخه دوبله فارسی شده است.

دهباشی شریف و میرافضلی (۱۳۹۸) در مقاله «انواع طنز و شیوه دوبله آن در انیمیشن زوتوپیا براساس مدل «مارتینز سیرا»^۵» به بررسی راهبردهای ترجمه طنز از منظر مارتینز پرداخته و به این نتیجه رسیده‌اند که هم در متن اصلی و هم در ترجمه این انیمیشن به ترتیب از طنز کلامی، طنز عملی و طنز ماهوی استفاده شده است. همچنین در میان راهبردهای ترجمه، راهبرد دیداری و زبان‌شناختی از دسته‌بندی مارتینز و راهبرد حذف و اضافه از دل‌باستیتا^۶ بیشترین کاربرد را دارند.

-
1. Hoodwinked
  2. Barnyard
  3. Kung Fu Panda
  4. The Incredibles
  5. Sierra, S.
  6. Delabatista, D.

خدابنده (۱۳۹۸) در مقاله «ترجمه طنز در دوبله فارسی سریال انیمیشن بچه رئیس^۱؛ بررسی شیوه‌های ترجمه در دو محیط مقصد متفاوت» به این نتیجه رسیده است که بین هر پنج مترجم مورد بحث این مقاله در زمینه شناسایی جوک‌ها، معماها، طنزهای زبانی، ادات سبکی، دست انداختن، تمسخر و نیز خود کوچک‌شماری توافق وجود داشته است. همچنین در مرحله دوم تحقیق به این نتیجه رسیده است که ترجمه «تحت‌اللفظی» پربسامدترین استراتژی در دوبله کانال جم‌جونور و «جایگزینی» و «حذف» استراتژی‌های غالب کانال نهال بوده است.

عرب یوسف‌آبادی و افضلی (۱۳۹۹) در مقاله «بررسی تطبیقی طنز کلامی در دوبله عربی و فارسی انیمیشن زوتوپیا براساس مدل مگدالنا پنک^۲» به تحلیل شیوه‌های انتقال طنز در این انیمیشن پرداخته و در پایان به این نتیجه رسیده‌اند که تکنیک ترجمه لفظ‌گرا بیشترین بسامد را در هر دو ترجمه دارد. همچنین گروه دوبلاژ فارسی در انتقال طنز موفق‌تر عمل کرده‌اند. این مقاله نزدیک‌ترین پژوهش به موضوع بحث مقاله حاضر است از این حیث که هر دو تحقیق بر مبنای نظریه «پنک» انجام گرفته‌اند، اما تفاوت کار در اینجاست که پژوهش پیش‌رو از یک طرف، نگاهی آسیب‌شناختی و انتقادی دارد و از طرف دیگر، نمونه موردی انتخاب شده، پویانمایی است که براساس فرهنگ مشرق زمین ساخته شده است و به جرأت می‌توان گفت که پرطرفدارترین پویانمایی صدا و سیمای کشورمان در سال‌های اخیر است. بنابراین، با توجه به ارتباطات تنگاتنگ فرهنگی و تمدنی با کشورهای دیگر - به ویژه کشورهای عربی و کاستی‌های موجود در این زمینه - تحلیل و بررسی این پویانمایی می‌تواند افق‌های جدیدی را در زمینه دوبله عربی انیمیشن‌های طنز باز کند.

روش‌شناسی و پرسش‌های پژوهش

این پژوهش بر مبنای روش تحلیلی - توصیفی انجام شده است. در این راستا در گام نخست داستان «برادر دروغین» از سریال طنز «شکرستان» به عنوان نمونه انتخاب شد، سپس تک‌تک گفت‌وگوهای بین شخصیت‌های این داستان در زبان مبدأ و مقصد استخراج و برابریابی شد و هریک از عبارت‌ها از حیث طنز کلامی مورد تحلیل و بررسی

1. The Boss Baby

2. Panek, M.

قرار گرفت. در نهایت به خاطر حجم گسترده مطالب و رعایت حجم مقاله تلاش شده است، نمونه مثال‌هایی برای هر تکنیک در قالب جدول به صورت برابرنهاد آورده شود و در گام بعدی تحلیل‌ها و نکات نقدی هر یک از این برابرنهادها در مقابل آن به صورت مفصل آورده شده است. در هر یک از این جدول‌ها یکی از راهبردهای ترجمه از منظر «مگدالنا پنک» بر ترجمه عربی این پویانمایی تطبیق داده شد و نقاط ضعف و قوت ترجمه بیان شد و در پایان به پرسش‌های ذیل پاسخ داده شده است:

- پرکاربردترین تکنیک ترجمه طنز به کار بسته شده در دوبله عربی پویانمایی شکرستان کدام است؟

- آیا مترجمان عربی پویانمایی شکرستان نمونه‌های طنز کلامی موجود در متن اصلی این سریال را شناسایی کرده‌اند؟

ضرورت انجام پژوهش

با توجه پیشرفت فزاینده علم و فناوری و وسایل ارتباط جمعی در عصر حاضر، هر فرهنگی که بیشترین و بهترین استفاده را از این فناوری‌ها به‌ویژه در حوزه سینما، تلویزیون و پویانمای داشته باشد، می‌تواند اندیشه‌ها و باورها خود را در سطح جهانی بر سایر فرهنگ‌ها عرضه کند. در این میان قشر کودک و نوجوان به واسطه فطرت پاک خود، بستری مناسب برای سرمایه‌گذاری فکری و عقیدتی محسوب می‌شوند. تکنولوژی انیمیشن به‌ویژه اگر طنز چاشنی آن شود، ابزاری کارآمد برای انتقال فرهنگ، آداب و رسوم، اعتقادات و باورهای یک سرزمین است.

در دهه اخیر یکی کارهای فاختری که در این حوزه در کشورمان انجام گرفته، ساخت پویانمایی طنز «شکرستان» است که به زبان‌های مختلف از جمله عربی ترجمه شده است و از شبکه برون‌مرزی و درون‌مرزی از جمله شبکه آی‌فیلم عربی پخش شده است. تحلیل و بررسی برگردان عربی این سریال طنز بستر مناسبی برای تحلیل و بررسی میزان موفقیت گروه دوبلاژ است تا در نهایت بتوانیم به این نتیجه برسیم که آیا این گروه توانسته است بار معنایی طنز موجود در این سریال به ویژه طنز کلامی را به مخاطب منتقل کند؟ از این رو، ضرورت انجام این پژوهش از آنجایی است که نگارنده بر این باور است که این پژوهش زمینه تحقیقات پربارتری را برای علاقه‌مندان فراهم خواهد کرد.

یافته‌ها

۱. طنز و انواع آن

طنز از باب «طَنَزٌ يَطْنُزُ طَنَزًا: أَي كَلِمَةٌ بَاسْتِهْزَاءٍ فَهُوَ طَنَازٌ» (ابن منظور، ۱۴۰۸، ج ۵: ۳۶۹) و نیز «طَنَزٌ بِهِ يَطْنُزُ فَهُوَ طَنَازٌ» (زبیدی، ۱۴۱۴، ج ۱۵: ۱۹۸) همچنین در منتخب اللغات آمده است: «طنز: بالفتح فسوس و سخریه کردن و طنز بالفتح و تشدید نون، فسوس و سخریه کننده» (شاهجهانی، ۱۰۷۷: ذیل ریشه طَنَز). طنز یعنی «ریشخند کردن، طعنه زدن عملی که جنبه‌های نادرست یا ناروای پدیده‌ای را مورد تمسخر قرار می‌دهد و هدف آن اصلاح است؛ اعم از شعر، نثر و نمایش» (معین، ۱۳۵۱: ذیل ریشه طَنَز)؛ از این رو، «سخن گفتن به شیوه‌ای طنزگونه روندی است که سخن‌پرداز را وادار می‌کند تا موضع‌گیری گفته‌پرداز را به مخاطب معرفی کند؛ موضعی که می‌دانیم سخن‌پرداز مسئولیت آن را برعهده نمی‌گیرد و همچنین آن را پوچ و بیهوده می‌انگارد». بدین ترتیب «طنز آمیزه‌ای است از صداهایی که در قالب یک سخن گرد آمده‌اند، اما به سخن‌پردازان متعددی تعلق دارند که یکی مسئولیت محتوای آشکار کلام را برعهده دارد و دیگری از قبول مسئولیت آن سرباز می‌زند» (حجازی و حمیدی، ۱۳۹۸: ۱۶۳).

اسپاناکاکی^۱ (۲۰۰۷) طنز را از دیدگاه زبان‌شناسی به سه دسته تقسیم‌بندی کرده است؛ طنز زبانی، طنز فرهنگی و طنز جهانی. بازی‌های کلامی جزء «طنز زبانی» هستند و به دلیل وابستگی شدید به ساختار زبان در بیشتر موارد ترجمه‌ناپذیر تلقی می‌شوند (حری، ۱۳۸۵: ۸). «طنز فرهنگی» به نوعی از طنز گفته می‌شود که با توجه به فرهنگ هر کشور متفاوت است. هر چه تفاوت فرهنگی در دو ملت کمتر باشد، انتقال آن از طریق ترجمه آسان‌تر صورت می‌گیرد (حسینی معصوم و مرادی، ۱۳۹۰: ۹۹). برای مثال «خواجه ملانصرالدین» و «بُهلول» برای یک غیرایرانی معنای مشخصی ندارند (حری، ۱۳۸۵: ۹). در نهایت باید گفت که «طنز جهانی» وابسته به هیچ فرهنگی نیست و برای همین تا حدود زیادی در هر زمان و مکانی قابل درک است.

---

1. Spanakaki, K.

۱-۱. تکنیک‌های ترجمه طنز با تکیه بر راهبرد مگدالنا پنک

ریشه دیدگاه‌های مگدالنا پنک در حوزا ترجمه طنز را باید در نظریات پژوهشگران برجسته این حوزه مانند دلیا چیارو^۱ جست‌وجو کرد. چیارو (۱۹۹۲) در کتاب «زبان طنز؛ تحلیلی بر بازی‌های کلامی»^۲ چهار رویکرد غالب را برای ترجمه طنز کلامی معرفی می‌کند: ۱- طنز کلامی بدون تغییر به زبان مقصد ترجمه می‌شود. ۲- طنز متفاوتی جایگزین طنز مبدأ می‌شود. ۳- اصطلاحی جایگزین طنز مبدأ می‌شود. ۴- طنز حذف می‌شود. چیارو بر این باور است که طنز گفتاری دارای دو لایه متضاد با همپوشانی کامل است؛ به این معنا که از این فرآیند در دو زبان با گفتار و نوشتار متفاوت انجام می‌گیرد، اما در عین حال معنایی که مترجم قصد انتقال آن را دارد، یک معنا بیشتر نیست. پیچیدگی و دشواری این موضوع زمانی خود را نشان می‌دهد که ترجمه جنبه فرهنگی پیدا کند (ر. ک: دلیا چیارو، ۱۹۹۲: زبان طنز؛ تحلیلی بر بازی‌های کلامی). همچنین چیارو در کتاب «زبان طنز در عصر دیجیتال»^۳ به تحلیل و بررسی نمادهای طنز از جمله پندارنگاره‌ها^۴ پرداخته است که می‌تواند زمینه تحقیقات پر باری را در این زمینه فراهم کند. بر این اساس می‌توان گفت که پیچیده‌ترین ترجمه در حوزه طنز با توجه به تفاوت‌های فرهنگی زبان مبدأ و مقصد، همان ترجمه فرهنگی است که پرداختن به شیوه‌های آن در این مقاله نمی‌گنجد.

دو زبان‌شناس دیگر به نام‌های ژان پل وینه و ژان داربلنه^۵ (۱۹۵۸) تکنیک‌هایی را برای ترجمه ارائه کرده‌اند که عبارتند از: ترجمه لفظ‌گرا^۶، وام‌گیری^۷، گرت‌برداری^۸، تغییر صورت^۹، تغییر بیان^{۱۰}، معادل‌یابی^{۱۱} و همانندسازی^{۱۲}.

1. Chiaro, D.
2. The Language of Jokes: Analysing Verbal Play
3. The Language of Jokes in the Digital Age
4. Ideogram
5. Vinay, J-P & Darbelnet, J.
6. Literal translation
7. Orrowing
8. Calque
9. Transposition
10. Modulation
11. Equivalence
12. Adaptation

پنک در کتاب «طنز زیرنویس؛ تحلیلی بر تکنیک‌های برجسته ترجمه در عناصر زیرنویس حاوی طنز»^۱ (۲۰۰۹) با بررسی و بسط آرا و دیدگاه‌های پیشینان تقسیم‌بندی دقیق‌تری از تکنیک‌های ترجمه ارائه داد که عبارتند از: دگرگون‌سازی^۲، کوتاه‌سازی^۳، فشرده‌سازی^۴، حذف^۵، دگرنویسی^۶، نوواژه^۷، فرانهمش^۸، جانشینی^۹ و ترجمه تحت-اللفظی^{۱۰}. با توجه به ظرافت‌ها و تفاوت‌های ویژه هر یک از این راهبردها با یکدیگر و نیز رعایت اختصار، این تکنیک‌ها در جایگاه خاص خود در این مقاله به صورت مفصل مورد بحث و بررسی قرار خواهند گرفت تا ضمن تبیین تمایز هر یک با دیگری، بتوان با انسجام و ارتباط بیشتری این راهبردها را در متن پویانمایی شکرستان پیاده کرد.

۱-۲. تحلیل و بررسی پویانمایی «شکرستان»

شکرستان یک مجموعه پویانمایی تلویزیونی ایرانی است که ساخته مرکز صبا صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران است. تمام داستان‌های این سریال در یک شهر قدیمی و خیالی روی می‌دهند. هر قسمت، داستانی مجزا دارد که مردم شکرستان بنا به نیازهای دراماتیک هر قصه در هر قسمت نقشی متفاوت برعهده می‌گیرند. قصه‌ها براساس داستان‌ها، ضرب‌المثل‌ها و قصه‌های قدیمی و عامیانه ایرانی-شرقی انتخاب و در قالب پویانمایی به تصویر کشیده شده‌اند. این مجموعه چند شخصیت محوری دارد که عبارتند از:

- بهلول: خردمندی که همه او را دیوانه می‌پندارند. او نماد خردورزی کودک درون است.

1. Subtitling humor - the analysis of selected translation techniques in subtitling elements containing humor
2. Modulation
3. Decimation
4. Condensation
5. Deletion
6. Paraphrasing
7. Neologism
8. Transposition
9. Substitution
10. Literal Translation

- فُرصت: مردی است پهلوان با هیكل درشت و سیپیل بلند که به سبک قلدر (لات)‌های قدیمی ایران راه می‌رود و رفتار می‌کند و ادعا می‌کند که کسی حریفش نیست.

- شعبون: یکی از نوچه‌های فرصت و کم‌هوش است.

- رمضون: یکی دیگر از نوچه‌های فرصت که نسبت به شعبون کمی باهوش‌تر است.

- قاضی: این قاضی احکام خود را براساس پول افراد صادر می‌کند و غیرقابل اعتمادترین شخص در شکرستان است. قاضی شخصیتی است که ظاهر خواجه فرزانه را دارد. این دو شخصیت هم‌زمان در یک داستان مشترک حضور ندارند.

- اسکند: شخصیت یک بچه کوچک در شکرستان و نوّه ننه قمر است.

- ننه قمر: پیرزنی گوژپشت است و چادری گلدار بر کمر بسته است و عینکی بر چشم دارد. - خواجه فرزانه: فردی است که همواره به پول‌اندوزی فکر می‌کند و خسیس است. این شخصیت جزء شخصیت‌های محبوب در نمکستان است.

سریال شکرستان از قسمت‌های مختلف ساخته شده است که عناوین برخی از این قصه‌ها عبارتند از: نیم مشت نمک، وردهای دزدگیر، شیر آب، پَر جادویی، عمو نوروز و چهل دزد، برادر دروغین، صندوق گنج، خر برفت و خر برفت، آخر و عاقبت زرنگ-بازی، ککک بهلول، گوش سفید، دم سیاه و دیگران، عاقل و دیوانه، زرنگ و زرنگ‌تر، کوزه شکسته، بچه سرراهی، خواب پادشاه، دوست ناباب و... .

با توجه به تعداد زیاد قسمت‌های این سریال- انیمیشن که بالغ بر ۱۰۰ قسمت است، جهت بررسی دقیق‌تر موضوع، قسمت «برادر دروغین» در نسخه فارسی و دوبله عربی آن تحت عنوان «الأخ الکاذب» که از شبکه آی فیلم عربی به نمایش درآمده، انتخاب و در مقال حاضر مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.

۱-۲-۱. فشرده‌سازی

فشرده‌سازی از منظر پنک به این معناست که «یک یا چند لفظ که در رساندن مفهوم طنز نقش اساسی ندارند، می‌تواند از ترجمه حذف شود» (پنک، ۲۰۰۹: ۱۱)؛ از این رو، منظور از مفهوم فشرده‌سازی در الگوی پنک این است که مترجم می‌تواند بخش‌هایی از زبان گفتار و یا زبان تصویر را که در رساندن معنای طنز نقشی ندارند در زبان مقصد نادیده بگیرد. با توجه به شباهت تکنیک فشرده‌سازی به تکنیک حذف در این الگو باید

گفت که تفاوت اصلی آن با حذف در این است که فشرده‌سازی در مقاطع طولانی یک سریال طنز رخ می‌دهد؛ به این معنا که مثلاً در یک سریال ۹۰ دقیقه‌ای ممکن است گروه دوبلاژ ۳۰ دقیقه از سریال مورد نظر را که حذف آن، معنای داستان را دچار اختلال نمی‌کند در زبان مقصد کنار بگذارد. این شیوه در دوبله پویانمایی شکرستان به زبان عربی ۱۶ بار به کار گرفته شده است.

در جدول (۱) نمونه‌هایی از راهبرد «فشرده‌سازی» در برگردان عربی پویانمایی «شکرستان» ارائه شده است.

جدول ۱. نمونه‌هایی از راهبرد «فشرده‌سازی» در برگردان عربی پویانمایی «شکرستان»

زبان اصلی	زبان مقصد	تحلیل
ولی خُبْ به روزی عمر شو داده به شما و مُرد، خدا رحمتش کنه	لکن أتاکم عمره و فی أحد الأيام ماتَ	فشرده‌سازی جمله انشایی «خدا رحمتش کنه» به این دلیل است که حذف آن آسیبی به معنا نمی‌زند. علاوه بر این، لحن راوی داستان به نوعی است که مخاطب به صورت ضمنی معنای این جمله دعایی را مستفاد می‌کند.
از نمکستون ما خیلی بزرگ‌تره	إنها أكبر من مدینتنا نمکستان	فشرده‌سازی قید «خیلی» به این دلیل است که در فیلم تصویر دروازه شهر «شکرستان» به نحوی نشان داده می‌شود که معنای بزرگی و عظمت را به ذهن بیننده متبادر می‌کند.
إ بعداً می فهمی!؟	بدون ترجمه	فشرده‌سازی عبارت انشایی «إ بعداً می فهمی» به این دلیل است که تصویر شخصیت اصلی داستان که شخصی طماع و حيله‌گر به نام «افرنگ» -هفت‌رنگ- است به نحوی نشان داده می‌شود که بیننده می‌تواند آنچه در ذهن «افرنگ» هست را حدس بزند. از این رو، فشرده‌سازی این جمله در زبان متنی، معنا را مختل نمی‌کند زیرا همچنان که اشاره شد این معنا-طمع و نیرنگ- از طریق زبان بدن خواجه فرزان به ویژه ابروهای او به ذهن مخاطب منتقل می‌شود.
راستی برادرم کجاس؟ سال‌هاست جون شما اونو ندیدم.	.... این أخی؟ فلما أراه منذ عدة سنوات	فشرده‌سازی جمله انشایی «جون شما» هر چند در ظاهر خللی در معنا ایجاد نمی‌کند، اما باید گفت که از طنز سخن می‌کاهد و معانی پوشیده «طمع و نیرنگ» که در این عبارت کوتاه پوشیده هست را قربانی می‌کند.
بینم چیزی شده آقایون؟ اتفاقی واسه خواجه قابوس افتاده؟	هل حدث شیءٌ أیها السادة هل؟ هل حدث شیءٌ للخواجه قابوس؟	فشرده‌سازی جمله انشایی «بینم» به این دلیل است که حذف آن خللی در معنا ایجاد نمی‌کند.
چیسه؟! چی شده؟! چه خبره؟!؟	ماذا حدث؟ ما الأمر؟	فشرده‌سازی جمله سؤالی «چیسه؟!؟» تأثیری در معنا ندارد.

۱-۲-۲. کوتاه‌سازی

کوتاه‌سازی نوعی راهبرد ترجمه است که در آن «بخشی از متن که ممکن است محتوا را در هم بگیرد، جهت ایجاد تعدیل و تناسب بین دو متن در زبان مقصد حذف می‌شود» (پنک، ۲۰۰۹: ۱۳). وجه تمایز کوتاه‌سازی با فشرده‌سازی در این است که در فشرده‌سازی قسمت‌هایی از سریال که کنار گذاشتن آن‌ها خللی در معنا ایجاد نمی‌کند، هنگام ترجمه حذف می‌شود، اما در کوتاه‌سازی ممکن است بخشی از الفاظ که در معنا تأثیر گذارند، جهت ایجاد هماهنگی و تعدیل میان گفتار و تصویر کنار گذاشته شوند. همچنین تفاوت کوتاه‌سازی با حذف در این است که در کوتاه‌سازی، معنا دچار اختلال می‌شود، اما گروه دوبلاژ به دلایلی از جمله دلیل فنی مانند هماهنگی گفتار و تصویر، این روش را پیاده می‌کند. راهبرد حذف درباره برخی جنبه‌های غیر کلامی زبان مانند صدای حیوانات و .. رخ می‌دهد که ترجمه‌پذیر نیستند. در جدول (۲) به برخی از موارد کوتاه‌سازی در شکرستان اشاره می‌شود:

جدول ۲. نمونه‌های از تکنیک «کوتاه‌سازی» در برگردان عربی پویانمایی

زبان اصلی	زبان مقصد	تحلیل
تو هم اینجا وای نایستا بر و بر منو نگاه کن، پرو در مغازه رو تمیز کن. بی‌جنب.	لا تقف أنت هنا هكذا إذهب و نظف المتجر	کوتاه‌سازی «بر و بر منو نگاه کن»، «در مغازه» و «بی‌جنب» معنا را ناقص می‌کند، اما به موقعیت ویژه انیمیشن دال بر عجله و شتاب برای هماهنگی بین صدا و تصویر، این عبارت‌ها کوتاه‌سازی شده‌اند.
ولی اون که خیلی از تو کوچیک‌تر بود!	-----	کوتاه‌سازی عبارت «ولی اون که خیلی از تو کوچیک‌تر بود!» به این دلیل است که تصور ذهنی‌ای که از خواجه قابوس؛ برادر افرنگ در فیلم نشان داده می‌شود از نظر سنی بسیار کوچیک‌تر از افرنگ است در حالی که در واقعیت باید برادر بزرگ‌تر افرنگ باشد و این معنا به صورت غیرگفتاری و از طریق تصویر به بیننده منتقل می‌شود؛ از این رو، گروه دوبله این جمله کوتاه‌سازی کرده‌اند.
قاطی کردیا بالاخره چه شکلی بووود؟	هل إختلط عليك الأمر	کوتاه‌سازی «بالاخره چه شکلی بود؟» به خاطر موقعیت ویژه داستان مبنی بر دستپاچگی و تردید در تصویرسازی برادر دروغین در ذهن افرنگ با هدف هماهنگی صدا و تصویر انجام گرفته است. معادل دقیق‌تر «من الواضح أن إختلط عليك الأمر»

ادامه جدول ۲.

زبان اصلی	زبان مقصد	تحلیل
ها طلبشون؟! حالا من از کجا پول بیارم؟	و من این آتی بالمال الآن؟	کوتاه‌سازی جمله طلبی «ها طلبشون؟» به خاطر غافلگیری در موقعیت است، چراکه چهره غافلگیر شده زن خواجه قابوس، مفهوم «ها طلبشون؟» را به صورت غیرمستقیم به بیننده-عموماً کودک این کارتون که با تصویر بهتر ارتباط برقرار می‌کند تا گفتار-منتقل می‌کند.
ها مثل اینکه حالشون خوبه خیالم راحت شد.	ها ها ها یبدو أن کلّ شیء علی ما یُرام هه هه هه هه	کوتاه‌سازی عبارت «خیالم راحت شد» به خاطر موقعیت خاص «افرنگ» مبنی بر سرکشی هر چه سریع‌تر به کشتی‌هایش روی دریا، انجام شده است؛ این کوتاه‌سازی بین گفتار و تصویر تناسب ایجاد می‌کند.
ها اوه طوفان طوفان داره میاد بادبان‌ها رو جمع کنید	عالمصفاة أنّها عاصفة	کوتاه‌سازی عبارت طلبی «بادبان‌ها رو جمع کنید» و نیز تبدیل جمله فعلیه «طوفان داره میاد» به جمله اسمیه «طوفان طوفان» به خاطر وخامت اوضاع است، چون روبه‌رو شدن با طوفان سرعت عمل نیاز دارد و مقتضای چنین وضعیتی، ایجاز سخن و کوتاه‌سازی کلام است که گروه دوبله عربی با استفاده از این راهبرد، این موقعیت را به خوبی به تصویر کشیده است.
آی ی ی کشتی‌هام! دارن غرق میشن. جناب راوی تو یه کاری بکن. بدبخت شدم ... نازه نازنیم داره از بین میره بیچاره شدم. من چیکار کنم قصه‌اس دیگه قصه هم که پر از اینجور ماجرهااس	یا إلهیبی! ستغرق السفینة إفعل شیئاً یا حضرة الراوی. یا للمصیبة یا للمصیبة. وماذا أستطیع أفعل آن‌ها قصّة و هی ملیئة بتلک الأحداث	کوتاه‌سازی عبارت «... نازه نازنیم دار از بین میره بیچاره شدم» به خاطر نشان دادن حالت درماندگی و استیصال «افرنگ» به واسطه غرق شدن کشتی‌هایش در طوفان و از دست دادن ثروتش است و مقتضای چنین حالتی، ایجاز و کوتاه‌سازی سخن است.
حالا بشنوید از کاروان جنسایی که توو راهه و تصویر اتجان شده است	ترجمه نشده	کوتاه‌سازی عبارت «حالا بشنوید از کاروان جنسایی که توو راهه» به خاطر هماهنگی صوت و تصویر اتجان شده است

ادامه جدول ۲.

زبان اصلی	زبان مقصد	تحلیل
<p>آی دزد بدبخت شد .. غارتشون کنید بیچاره شدیم آی دزد بترید. هه هه هه هه</p>	<p>ترجمه نشده</p>	<p>کوتاه‌سازی عبارت «آی دزد بدبخت شد .. غارتشون کنید بیچاره شدیم آی دزد بترید. هه هه هه هه» به خاطر شرایط خاص داستان مبنی بر حمله راهزنان و شتاب و عجله برای حفظ جان و مال از دست دزدان است و مقتضای چنین وضعیتی، ایجاز و کوتاه‌سازی سخن است؛ از این رو، گروه دوبله عربی برای انتقال این پیام به بیننده از تکنیک «کوتاه‌سازی» استفاده کرده است.</p>
<p>از اون همه پول فقط همین صد سکه برام مونده آه اشکال نداره باهاش ادویه می‌خرم و به نمکستون برمی‌گردم</p>	<p>لم یبق لی سوی المئة درهم هذا سألتری بها البهارات و أعود إلی نمکستان إه ه هههه</p>	<p>کوتاه‌سازی عبارت «اشکالی نداره» به خاطر تناسب بین صوت و تصویر است.</p>
<p>سلام صد سکه ادویه اعلا می‌خواستم. سلام درسته باشه بیا اینم ادویه میشه صد سکه هااا ولی من که همین الان صد سکه بهت دادم نه اون طلب من از خواجه قابوس بود پول ادویه رو جدا باید بدی</p>	<p>مرحباً أرید بهارات بمئة درهم. أهلا حسناً فخذ هذه البهارات ثمها مئة درهم. لاالکننی أعطیتک الآن مئة درهم! لا فتلک کان یدین بها الخواجه قابوس</p>	<p>کوتاه‌سازی کلمه «اعلا» هرچند معنا را دچار تغییر می‌کند، اما به خاطر وضعیت پیش آمده برای «افرنگ» که ثروت خود را از دست داده و جز صد سکه برایش باقی نمانده است برای القای این شکست این کلمه حذف شده است. همچنین عبارت «پول ادویه رو جدا باید بدی» به خاطر طولانی شدن سخن و ایجاد تناسب بین صوت و تصویر کوتاه‌سازی شده است.</p>
<p>آی نزن نه نه داد نزن نزن بدبخت شدم بیچاره شدم وا من اصلا پول نمی‌خوام من که رفتم می‌خوام برم من رفتم من رفتم رفتم</p>	<p>أنا ذاهب ذاهب ذاهب</p>	<p>کوتاه‌سازی عبارت «آی نزن نه نه داد نزن نزن بدبخت شدم بیچاره شدم وا من اصلا پول نمی‌خوام» در آن قرار دارد -گر هر چه سریع‌تر حرف ادویه‌فروش را نپذیرد و نرود، او داد می‌زند و دیگر طلبکارهای خواجه قابوس را به آنجا خواهد کشاند- چون خود این موقعیت مفهوم عبارت بالا را به صورت غیرمستقیم به بیننده منتقل می‌کند و نیازی به ذکر آن به صورت گفتاری نیست. علاوه بر این، طولانی کردن سخن تناسب بین صوا و تصویر را از بین می‌برد.</p>

۱-۲-۳. حذف

حذف در الگوی مدنظر پنک معمولاً در مواردی رخ می‌دهد که قابل ترجمه نیستند، مثلاً در خصوص برخی آواها و صداها مثل صدای بوق قطار و مسائلی از این دست که اساساً قابلیت ترجمه ندارند و همچنین در ارتباط با برخی حالات درونی ویژه نوع بشری مثل حب و بغض، ناله و آوایی که از این امور برمی‌خیزند و اصولاً در تمام زبانها یکی هستند و قابلیت ترجمه ندارند. طبق این توضیح، تفاوت حذف با فشرده‌سازی و کوتاه‌سازی کاملاً مشخص است؛ از این رو، براساس این مدل «حذف در ارتباط با مضامین غیر کلامی و یا برخی تکرارهای اطناب‌وار و نیز پاسخ‌های خیلی کوتاه در متن مورد ترجمه رخ می‌دهد» (پنک، ۲۰۰۹: ۱۵).

در جدول (۳) به برخی از شاهد مثال‌ها در ترجمه پویانمایی شکرستان اشاره می‌شود و اغراض حذف هر یک مورد تحلیل قرار می‌گیرد.

جدول ۳. نمونه‌هایی از راهبرد «حذف» در ترجمه عربی انیمیشن شکرستان

زبان اصلی	زبان مقصد	تحلیل
آهای صبر کن بینم چی کار داری می‌کنی جناب راوی؟	إصبر ما الذى تفعل يا حضرة الراوى؟	حذف حرف ندای «آهای» دال بر تحذیر
آ! یعنی قصه تو رو تعریف کنم؟	و ماذا تريد؟	حذف حرف «آ» دال بر تأیید
دِه! چرا هل میدی.	لم تدفعنى هكذا	حذف صوت «دِه» دال بر اعتراض و کراهت
ها چطور شد؟ این قبول نیست ی بار هم که خواستی قصه منو بگی همون اول قصه منو بردن	هذا ليس صحيحاً أردتُك لمرة أن تحكى قصتي فأمتني من أول القصة. ها! ماذا بك؟!	حذف صوت «ها» دال بر تعجب
آر آر آر	-----	حذف اسم صوت «آر آر آر» دال بر بانگ الاغ
آ نیگاه کن فراز پس شکرستونی که میگن اینجاست!	أنظر يا فراز اذن هذه مدينة الظرفاء التي يتحدون عنها	حذف حرف «آ» دال بر عظمت و تعجب

ادامه جدول ۳.

زبان اصلی	زبان مقصد	تحلیل
ها آخه چه نقشه‌ای؟!	أَيَّ خَطَّةٍ تَحَدَّثُ عَنْهَا؟!	حذف کلمه عامیانه «ها» دال بر استفهام
وای خواجه چرا مُردی؟! حالا من بدون تو چیکار کنم؟ آه آه آه آه	لِمَ مَتَّ يَا خَوَاجَه لِمَ مَاذَا سَأَفْعَلُ دُونَكَ الْآنَ؟ إِهْ إِهْ إِهْ إِهْ	حذف شبه جمله «وای» دال بر تألم و افسوس
آآآی چه خوب بلاخره پیداش کردم من برادر خواجه قابوس هستم.	الْحَمْدُ لِلَّهِ فَقَدْ وَجَدْتَهُ أَخِيرًا أَنَا أَخُ الْخَوَاجَه قَابُوسُ	حذف صوت «آی» نشانه ضجرت از درد
آی آی آی وای وای وای بدبخت شدم آی آی آی	يَا وَيْلِي يَا لِنَعَاسَتِي	حذف دو شبه جمله «آی و وای» دال بر تألم و افسوس
وای خواجه قابوس که برادر نداشت. آقا شما کی هستین؟	لَكِنْ لِمَ يَكُنُ لِلْخَوَاجَه أَيَّ أَخٍ! مِنْ أَنْتِ أَيُّهَا السَّيِّدُ؟!	حذف صوت تعجب «وا»
تو دیگه چی می‌گی؟ برو کنار بذار برا برادرم گریه کنم آی آی و آی آی	مَاذَا تَقُولِينَ أَنْتِ؟ إِبْتَعْدِي وَ دَعِينِي أَنْوَحَ عَلَيَّ أُخِي	حذف دو صوت «آی و وای» نشانه تألم و درد
آآآخ پس برادر عزیزم عروسی هم کرده بوووود	إِهْ إِذْنِ تَرْوِّجِ أُخِي الْعَزِيزِ أَيُّضًا إِهْهه ه ه ه ه	حذف اسم صوت صوت «آخ» دال بر تأسف
وا اینکه خیلی چاقه!	هَذَا ثَمِينٌ جَدًّا	حذف اسم صوت «وا» بر تعجب که بیشتر در تداول زنان تهرانی به کار می‌رود.
ای وای دکی اینم مُرد. غش کرده وای پهلون	لَقَدْ مَاتَ أَيُّضًا لَقَدْ أَعْمَى عَلَيْهِ لَقَدْ مَاتَ	حذف کلمه «دکی / زکی» دال بر تعجب در تداول عوام.
ننه دروغ کدومس؟	لَا لَا يَكْذِبُ إِنَّهُ حَقًّا	حذف کلمه «ننه» که از روی تحبیب گفته می‌شود.
آی آی آی بَبَب آآره راس می‌گی آخه زمان زیادی گذشته	إِهْهههه الْحَقُّ مَعَكَ يَا أَجَلَ لَقَدْ مَضَى وَقْتُ طَوِيلٍ أَجَلَ	حذف کلمات «آی» دال بر تأسف، «ب» مخفف «بله» دال بر تأیید و همچنین «آره» دال بر تصدیق
ای ی ی فکر اینجاشو نکرده بودم حالا چیکار کنم؟	لَا أَفْكَرُ بِهَذَا اصْلا مَا أَفْعَلُ الْآنَ؟	حذف اسم صوت «ای» دال بر حسرت و دریغ
نَ نَ نَ سَ سَ سَ ساکت زنداداش شما تشریف ببرید داخل بعداً می‌رسم خدمتتون	أَسْكُتْ ..... يَا زَوْجَةَ أُخِي سَأَكُونُ بِخِدْمَتِكَ بَعْدَ..... أَهْ حَسَنًا	حذف حرف «نَ نَ نَ» مخفف «نه» و همچنین «س» حرف ابتدایی کلمه «ساکت» دال بر سراسیمگی

ادامه جدول ۳.

زبان اصلی	زبان مقصد	تحلیل
ها هاهاااا زناداداش؟ مگه تو داداش داری؟	أخووووک؟! و هل لڊیک أخ؟! هاهاااا؟	حذف حرف «ها» دال بر تعجب
ا ه تو دیگه کجا میای عمو؟ با توام	إلی آین یا عم إلی آین؟ أنا أخطبک!	حذف کلمه «ا ه» دال بر دریغ
ببینن أخ	العاصفة	حذف اسم صوت «أخ» دال بر درد و رنج
بیا جانم این کیسه‌ام مال تو.	خذ کیس الدرهم هذا لک	حذف جمله دعائی «جانم» به معنای «فدات بشم»
ی ب افرنگو با فکر و خیالاش اینجا داشته باشین. وای وای. ناراحت نشو. وای	أجل لندع المتلون مع خیالاته هنا و لنلقى نظرة على القوافل و البضائع فی الصحراء.	حذف صوت «ی ب» دال بر تعجب و نیز شبه جمله «وای» دال بر تألم و افسوس
پول‌های منو بده و ندارم به باد رفت همه چیم رفت	إمسکو به إمسکوووو به هیئا هیئا. إههههه ه ه ه آه ههه یا ویلی	حذف صوت «آ» دال بر اعتراض

۱-۲-۴. دگرنویسی

منظور از دگرنویسی این است که مترجم برای اینکه بتواند معنای موجود در زبان مبدأ را بهتر به زبان مقصد منتقل کند، ساختار نحوی و بلاغی زبان مبدأ را تغییر می‌دهد. پنک معتقد است «هر گاه مترجم برای اینکه بتواند مفهوم زبان نخست را دقیق‌تر به زبان دوم منتقل کند، می‌تواند ساختار گرامری آن را تغییر دهد که در این صورت مترجم از شیوه دگرنویسی بهره برده است» (پنک، ۲۰۰۹: ۱۷). بنابراین، طبق این توضیح این راهبرد ترجمه‌ای بیشتر ناظر به ساختار دستوری و بلاغی هر زبان است که می‌تواند در هر زبانی کارکرد ویژه‌ای داشته باشد. در جدول (۴) به مواردی از دگرنویسی در دوبله پویانمایی شکرستان اشاره و تحلیل هر یک بیان شده است.

جدول ۴. نمونه‌های از روش «دگرنویسی» در دوبلهٔ عربی «شکرستان»

زبان اصلی	زبان دوم	تحلیل
سلام منو می‌گه‌ها!	مرحبا ها تتحدث عتی؟	تبدیل جملهٔ خبری «منو می‌گه‌ها!» به جملهٔ انشایی «تتحدث عتی؟» هر چند این نوع دگرنویسی به خاطر ماهیت جملهٔ انشایی -عدم وقوع در خارج- از تأثیر سخن می‌کاهد، اما معنا را دچار تزلزل نمی‌کند.
بله خودم خواستم. د تعریف کن دیگه.	حسنأ فأنا من طلب أن تحكيها	دگرنویسی جملهٔ انشایی «د تعریف کن دیگه» به صورت جملهٔ خبری «أنا من طلب أن تحكيها» شدت علاقهٔ گوینده را برای تعریف داستانش بیان می‌کند؛ گویی راوی داستان او را تعریف کرده است و او از آن خبر می‌دهد.
بله! اصلاً قصهٔ امروز قصهٔ منه!	فلتكن قصة اليوم عني أنا شخصياً ها	دگرنویسی جملهٔ خبری «قصهٔ امروز قصهٔ منه» به صورت جملهٔ انشایی «فلتكن قصة اليوم عني» به محتوای طنز آسیمی نمی‌زند.
خب معلومه دیگه! قصهٔ ی آدم مهم و ثروتمند رو تعریف کن جانم!	وه ما هذه؟ تركت كل هولاء ... في مدينة الظرفاء و جنت لی تحكي قصة عن خادمی؟	تبدیل جملهٔ خبری «خب معلومه دیگه» به جملهٔ انشایی و نیز تبدیل جملهٔ امری «قصهٔ ی آدم مهم و ثروتمند رو تعریف کن جانم!» به جملهٔ استفهامی. این تبدیل جملات به محتوای طنز لطمه‌ای نمی‌زند.
خب چیکار کنم؟	معلوم أنا أحكي قصة.	بر پایهٔ علم معانی جملات خبری در مواردی به‌کار می‌روند که ما به ازای بیرونی دارند و خبر از رخدادی می‌دهند که به وقوع پیوسته است؛ از این رو، تبدیل جملهٔ استفهامی «خب چیکار کنم؟» به جملهٔ خبری «معلوم أنا أحكي قصة» حکایت از قطعیت وقوع تعریف قصه از سوی راوی داستان دارد؛ گویی این رخداد انجام گرفته است و راوی خبر آن را روایت می‌کند.
آ پس نگران مال و ثروت هستی؟ ولی خب اون ی قصهٔ دیگه‌اس. بریم و تماشا کنیم.	هین إذا انت قلق علی دراهمک و ثروتک. طیب لنذهب و نُشاهد قصة أخری.	تبدیل جملهٔ انشایی «پس نگران مال و ثروت هستی؟» به جملهٔ خبری «إنت قلق علی دراهمک و ثروتک» که توضیح آن در مثال قبل گذشت.

ادامه جدول ۴.

زبان اصلی	زبان دوم	تحلیل
کاش من فامیلش بودم. اگه ی ذره از اون پولاش به من می رسید حسابی ثروتمند می شدم	لیتنی کنتُ من أقاربه لتصل لی بعضُ ثروته لأصبح ثریاً	دگرنویسی جمله شرطیه «اگر ی ذره از اون پولاش به من می رسید، حسابی ثروتمند می شدم» به جمله انشایی از نوع تمنی، شدت حسرت گوینده برای ثروتمند شدن را بیان می کند.
بله خانم پس برادری به چه درد می خوره؟	نعم یا سبیده فالإخوة لهذه الأوقات	دگرنویسی جمله انشایی «پس برادری به چه درد می خوره؟» به جمله خبری «فالإخوة لهذه الأوقات» که توضیح آن پیشتر گذشت؛ این دگرنویسی مفهوم «خبثت» نهفته در وجود «افرنگ» را بهتر به ذهن شنونده متبادر می کند.
مام طلب داریم مام طلب داریم.	أعطني مالی أعطني مالی أعطني مالی	دگرنویسی جمله خبری «مام طلب داریم» به شکل جمله امری «أعطني مالی» مفهوم اصلی آن در زبان مبدأ را تضعیف می کند.
هه هه هه هه بماااند.	إه هههه هه هه سأخبرک فیما بعد	دگرنویسی جمله امری «بماند» از زبان «افرنگ» طماع و حيله گر به صورت جمله خبری «سأخبرک فیما بعد» خبثت وجود «افرنگ» را به صورت ضمنی به بیننده و شنونده منتقل می کند.
بله خلاصه افرنگ حيله گرو اینجا داشته باشین تا ی ستری به کشتی های قابوس روی دریا بزنینم.	نعم سنترک المتلون المخادع هنا و لنلقى نظرة علی سفینتی قابوس فی البحر	دگرنویسی جمله انشایی «افرنگ حيله گر رو اینجا داشته باشید» به جمله خبری «نترک المتلون المخادع هنا»
بماند بعداً می فهمی. هه هه هه	ستفهم خطتی فیما بعد هه هه هه	مانند آنچه در نمونه های پیشتر گذشت.

۱-۲-۵. دگرگون سازی

مفهوم دگرگون سازی که می توان آن نوعی معادل یابی نیز قلمداد کرد، بیشتر در خصوص مفاهیم و اصطلاحاتی رخ می دهد که معادلی در زبان مقصد ندارد و مترجم برای اینکه بتواند مفهوم طنز را بهتر به مخاطب منتقل کند از این تکنیک استفاده کند. این شیوه بیشتر در ترجمه اصطلاحات و ضرب المثل ها کاربرد دارد؛ از این رو، می توان گفت که این راهبرد ترجمه ای در حوزه فرهنگی و تمدنی رخ می دهد؛ به این معنا که

مترجم در متن زبان مبدأ با مفاهیم و ضرب‌المثل‌هایی روبه‌رو می‌شود که تنها در زبان مبدأ معنی دارد و زمانی که لفظ به لفظ ترجمه می‌شود برای مخاطب نامفهوم است. برای روشن شدن مطلب به همان ضرب‌المثل معروف «فی الصیف ضیعت اللب» در نظر بگیرید؛ این ضرب‌المثل داستان خاص خود، متناسب با فرهنگ عربی دارد و ترجمه لفظ‌گرای آن برای خواننده فرضاً ایرانی نامفهوم است و معادل درست آن در زبان فارسی اصطلاح «جیک جیک مستانه‌ات بود، فکر زمستانت بود؟!» است. یا ضرب‌المثل «علی أهلها تجنی البراقش» که معادل فارسی آن اصطلاح «از ماست که بر ماست» (رضائی و فقهی، ۱۳۸۹: ۲۱۶).

نکته مهم دیگری که باید درباره تکنیک دگرگون‌سازی اضافه کرد، این است که کاربرد این راهبرد تنها در خصوص اصطلاحات متداول و شناخته شده نیست، بلکه در خصوص برخی اصطلاحات طنزآمیز که تنها در بافت آن سریال معنا پیدا می‌کند نیز کاربرد دارد. به عنوان مثال، در قسمتی از سریال پایتخت، «ارسطو عامل» زمانی که رابطه‌اش با «نقی معمولی» به هم خورده است، خطاب به «رحمت» می‌گوید: «نقی معمولی برا من ی آدم معمولیه کاملاً معمولی» که در این جمله جناس تام در کلمه «معمولی» ایجاد طنز کرده است. بنابراین، برای برگردان این عبارت باید در زبان مقصد اصطلاح مناسب برای آن در نظر گرفته شود که کاری بسیار پیچیده است. از این رو، «مترجم برای اینکه بتواند زبان و مفهوم طنز را به صورت جذاب تری به مخاطب منتقل کند از معادل‌هایی در زبان مقصد استفاده می‌کند که با زبان مقصد تناسب بیشتری داشته باشد به نحوی که این تغییر در کلیت متن و پیام اصلی ترجمه تأثیرگذار نیست» (پنک، ۲۰۰۹: ۲۱). این نوع ترجمه، نوعی بومی‌سازی طنز در زبان مقصد است که مهارت ویژه‌ای را طلب می‌کند و لازمه آن، این است که مترجم با آداب و فرهنگ هر دو زبان مبدأ و مقصد آشنایی داشته باشد. بنابراین، از آنجایی که «اصطلاحات و مفاهیم طنزآمیز بازتاب آداب و رسوم، باورها و اعتقادات ویژه‌ای هستند» (Garcia, 2015: 18) معادل‌یابی‌ها در این رویکرد دقت نظر ویژه‌ای را می‌طلبد. در جدول (۵) به نمونه‌هایی از این شیوه در برگردان پویانمایی شکرستان همراه با شرح و توضیح آن اشاره می‌شود.

جدول ۵. نمونه‌هایی از راهبرد «دگرگونی‌سازی» در دوبلهٔ عربی «شکرستان»

زبان اصلی	زبان مقصد	تحلیل
یکی بود یکی نبود غیر از خدا هیچ کس نبود.	کان ما کان فی قدیم الزمان	معادل صحیح عبارت «یکی بود یکی نبود غیر از خدا هیچ کس نبود» در فرهنگ عربی عبارت «کان ما کان فی قدیم الزمان» است. هر چقدر معادل‌یابی‌ها در شیوه «دگرگونی‌سازی» با دقت انجام شود، انتقال معنای طنز دقیق‌تر خواهد بود.
دِهه! با این بنده خدا چیکار داری؟ تازه قصه تو قصه خوبی هم همیشه ها.	لِمَ هَذَا الْأَسْلُوبُ مَعَ هَذَا الرَّجُلِ؟ كَمَا أَنَّ قَصَّتَكَ لَا تَكُنْ قِصَّةَ جَيِّدَةٍ.	دگرگون‌سازی عبارت «با این بنده خدا چیکار داری؟» به درستی انجام نشده است؛ از این رو، انتقال طنز به درستی انجام نشده است. عبارت «ماذا دهاک؟! ما شأنک بهذا المسکین؟» مناسب این مقام است. در لهجهٔ عراقی گفته می‌شود: «شعلیک بهذا؟ عوفه خطیبة!»
یه تاجر ثروتمندی بود به نام «خواجه قابوس نمکستونی» که سال‌ها پیش به شکرستون اومده بود و همون‌جا مونده بود.	کان هناک تاجر ثریّ يُدعی «الخواجه قابوس النمکستانی» الذی جاء إلی مدینة الطرفاء منذ عدّة سنوات و بقی فیها	گروه دوبله از عبارت «الخواجه قابوس النمکستانی» استفاده کرده است که با توجه به نبود معادل در زبان مقصد، ترجمه مناسبی است.
خبر داری چی شده؟ نه چی شده؟ خواجه قابوس نمکستونی عمرشو داد به شما	لقد توفی الخواجه قابوس النمکستانی.	عبارت «خواجه قابوس عمرشو داد به شما» به صورت «توفی الخواجه قابوس» ترجمه شده و انتقال معنای طنز به درستی انجام نشده است. معادل دگرگون شده این عبارت، جملهٔ «هل تعرف ماذا حدث؟ لا، هل تعرف؟ لقد قضی الخواجه القابوس النمکستانی نحبّه» است. از آنجایی که این سریال طنز برای رده سنی کودک و نوجوان ساخته شده، از این رو، تلاش شده است مفاهیمی چون مرگ با عباراتی بیان شود که بر ذهن مخاطب تأثیر منفی نداشته باشد، پس الفاظ «عمرشو داد به شما» در زبان اصلی فیلم برای بیان معنای «مرگ» انتخاب مناسبی است، اما این نکته مهم در دوبلهٔ عربی نادیده گرفته شده است و استفاده از فعل «توفی» مناسب این مقام نیست.

ادامه جدول ۵.

زبان اصلی	زبان مقصد	تحلیل
ولی تا اون موقع روم نمیشه بگم یه خونواده فقیر دارم. برادر دلم برات تنگ میشه.	لکن حتی ذلک الحین سأخجلُ من القول بأنَّ عائلتی فقیرة لکنه سأشتاقُ إلیک یا أخی..إیه إیههیییییی سأشتاقُ إلیک.	دگرگون‌سازی مفهوم «رُوم نمیشه» به «سأخجل»؛ ترجمه دقیق این عبارت، جمله «و لکن حتی ذلک الحین أستحیی أن أقول إن لدی عائلة فقیرة سوف أشتاق لک یا أخی» یا «سینفطر قلبی إلیک یا أخی» است.
خوش او مدین قدم رنجه فرمودین	أهلا و سهلا عذبت نفسک	دگرگون‌سازی «قدم رنجه فرمودین» با معادل عربی «عذبت نفسک» انجام شده که معانی طنز موجود در زبان اصلی را ندارد. با توجه به اینکه در زبان مبدأ از تشدید بر روی صامت «ش» در کلمه «خوش» و نیز بر روی «ر» در کلمه «فرمودین» استفاده شده است؛ از این رو، در زبان مقصد هم باید این قاعده را رعایت کرد؛ مثلاً بگوییم: «حللتهم أهلا ووطنتهم سهلا» (استفاده از تشدید روی صامت «ه» در دو کلمه أهلا و سهلا)
آی گفתי از گشنگی مُردیم	الحق معک و أنا أكاد أموت من الجوع	دگرگون‌سازی ناتمام عبارت «آی گفתי از گشنگی مُردیم». مترجمین می‌توانستند از عبارت «أحسنت القول! عصافیرُ بطنی تفرقُ» یا «لا فاض فوک، کدنا نموت جوعاً» استفاده کنند تا معنای طنز، دقیق‌تر منتقل شود.
بزَن بریم پهلوان	هیا أیها البطل	با توجه به وجود تشدید روی کلمه «بزَن» در زبان مبدأ مترجم برای انتقال طنز می‌تواند از عبارت «هیا أیها البطل» با تشدید روی صامت «ط» در کلمه «البطل» یا «هیا لننطلق یا بطل» استفاده کند.
بفرما اینم مال شما چیکار کنم؟ من که دلم نمیاد بدهی‌های برادرم رو ندم.	تفضل هذا مالک أیضا ماذا أفعل فأنا لا أحتمل أن یبقی أخی مدیناً لأحد	معادل‌یابی این عبارت به درستی انجام نشده است؛ از این رو، بخش زیادی از معانی طنز به زبان مقصد منتقل نشده است. معادل دگرگون‌سازی شده این عبارت جمله «إلیک مالک! ماذا عسای أن أفعل؟ لا یسعنی آلا أدفع دیون أخی!» یا «لا یطاعونی قلبی أن لا أسدد دیون أخی» است.

ادامه جدول ۵.

زبان اصلی	زبان مقصد	تحلیل
به سلامت جانم خوش آمدید از این طرفا تشریف بیارید.	مع السلامة أهلا و سهلا شرفونا دائماً	دگرگون‌سازی «به سلامت جانم» و «از این طرفا تشریف بیارید» به صورت ناقص انجام شده است. گروه ترجمه می‌توانست از عبارت «مع السلامة یا عزیزی! سررتُ بزیارتک. تعال لزیارتنا ثانیة یا «دوما عرجوا طریقکم إلی هنا» استفاده کند تا معنای طنز به صورت کامل به شنونده منتقل شود.
آی ی برادر تو اینجایی؟ آی برادر؟ برادر نازنینم آی ی برادر نازنینم چرا رفتی که من رویت نبینم؟	أخیسی هل أنت هنا أخی العزیز أه أه أخی الحیب أخی الحیب لِمَ رحلتَ قبل أن أراک؟	در این بخش عبارت «برادر نازنینم چرا رفتی که من رویت نبینم» که از زبان «افرنگ» بیان می‌شود در واقع نوعی آواز عامیانه است که «افرنگ» آن را می‌سازد؛ از این رو، گروه ترجمه می‌توانست با در نظر گرفتن این موضوع از معادل دقیق‌تری متناسب با فرهنگ عربی استفاده کند.
دوتا کشتی بُدن بر روی دریا ولی رفتن همه بر زیر دریا	کانت السفن علی وجه الماء وأضحت فی قعر الماء	همانطور که پیشتر نیز گذشت این عبارت که از روی ناکامی و شکست از زبان «افرنگ» خوانده می‌شود در واقع نوعی ترانهٔ عامیانه است که گروه دوبله می‌توانست از معادلی منطبق با فرهنگ عربی استفاده کند.
مگه کشتیای غرق شدن؟	هل غرقت سفینتک؟	دگرگون‌سازی منطبق با زبان مقصد انجام نگرفته است.
اونوقت نشونت می‌دم که پول و ثروت یعنی چه.	عندها سأریک معنی الغنی و الثروة	گروه ترجمه به جای دگرگون‌سازی از ترجمهٔ لفظ‌گرا استفاده کرده است که این نوع ترجمه در بیشتر مواقع به طنز انیمیشن لطمه زده است. ترجمه دقیق عبارت «سوف تعرف عندئذ معنی المال والثروة» است.
خودم کردم که لعنت بر خودم بااااد	سماجت أیدی علی نفسی اللعنة علیّ	در اینجا گروه دوبله می‌توانست به جای ترجمهٔ لفظ‌گرا از معادل دگرگون‌سازی شده «أنا من فعل ذلك فلتحلّ علیّ اللعنة» یا «جنیتُ علی نفسی فاللعنة علیّ» استفاده کند.
ولم کنید بذارید به بخت سیاه خودم بگریم	یا للمصیبة دعونی دعونی أندب علی حظی العاثر	معادل دقیق این اصطلاح در زبان عربی عبارت «دعونی وشأنی! دعونی أبکی وأندب حظی العاثر» است.
قصه مام به سر رسید تا یه روز دیگه و یه قصه دیگه خدا نگه‌دار	وصل قصتنا إلی نهایتها إلی یومٍ آخر و قصةٍ آخری أستودعکم الله.	معادل این اصطلاح در فرهنگ عربی جملهٔ «توتة توتة خلصت الحتوتة وحتى یوم آخر وقصةٍ آخری، أستودعکم الله» است.

۱-۲-۶. نوواژه

همانطور که از واژه لاتین «Neologism» برداشت می‌شود، مراد از مفهوم نوواژه، ساختن (Logos) جدید است که در اصل زبان وجود ندارد و ساخت چنین کلماتی جنبه طنز زبان را بیشتر می‌کند؛ مثلاً مترجم در ترجمه مفهوم «مکر و نیرنگ» از اصطلاح «شامورتی‌بازی» استفاده می‌کند و یا برای بیان مفهوم ساده لوح از واژه «چلمن» استفاده کند و مواردی از این دست که در حوزه «نتولگوسیسم» جای می‌گیرند. بنابراین، نوواژه «دربردارنده واژه‌های غریب، کلمات بازاری و مشتقات سماعی بدون قاعده در یک زبان است که معانی نو خود می‌گیرند که کارکرد آن‌ها در القای طنز و معنای مورد نظر گوینده از واژه اصلی‌ای که از آن مشتق شده، بسیار فراتر است» (پنک، ۲۰۰۲۹: ۲۳).
در جدول (۶) به تحلیل بررسی نمونه‌هایی از نوواژه‌ها در ترجمه عربی انیمیشن «شکرستان» می‌پردازیم.

جدول ۶. نمونه‌هایی از راهبرد «نوواژه» در ترجمه عربی «شکرستان»

واژه در زبان اصلی	واژه در زبان مقصد	توضیح
القصة افرنگ که به دورغ خودش رو برادر خواجه قابوس جازد	إدعی المتلون كاذبا بأنه أخ الخواجه قابوس	مترجم در ترجمه «افرنک» از کلمه «المتلون» استفاده کرده است. پیشنهاد نویسنده این است که گروه دوبله می‌توانست جهت انتقال هر چه بهتر طنز از کلمه عامیانه در زبان مقصد معادل «قصاری القول، افرنگ الذی ادعی زوراً أنه أخ للخواجه قابوس» استفاده کند.
میگم صداتم بد نیستا!	صوتک لا یوسی شینا بالعریبة.	می‌توان به جای عبارت «میگم صداتم بد نیستا!» که بر استهزاء دلالت دارد از کلمه «أظن أن صوتک لا بأس به!» استفاده کرد تا مفهوم طنز این عبارت به صورت کامل به مخاطب منتقل شود. هر چند اگر نوواژه‌ای از فرهنگ عامه در زبان مقصد به کار برده شود، می‌تواند معنای طنز را دقیق‌تر منتقل کند. اصطلاح دقیق‌تر «و کآنک تتمتع بصوت جمیل» است.

۱-۲-۷. جانشینی

این شیوه طنزپردازی معمولاً با تغییر تلفظ واژه اصلی انجام می‌شود؛ مثلاً گوینده به جای عبارت «نگهش دار» از واژه «نیگرش دار» استفاده می‌کند تا جنبه طنز زبان را تقویت کند یا به جای جمله «من گرسنه‌ام» جمله «من گشنمه» را جایگزین آن می‌کند. پنک بر این باور است که «مترجم می‌تواند با بهره‌گیری از روش جایگزین‌سازی برخی صامت‌ها و مصوت‌ها به جای حروف اصلی یک کلمه، جنبه طنز را تقویت کند» (پنک، ۲۰۰۹: ۲۳).

نمونه‌های جالبی از راهبرد طنزپردازی جانشینی را در زبان اصلی پویانمایی شکرستان می‌بینیم که در جدول (۷) ارائه شده است.

جدول ۷. نمونه‌هایی از تکنیک «جانشینی» در برگردان عربی پویانمایی «شکرستان»

عبارت در زبان اصلی	عبارت در زبان مقصد	تحلیل
مردی بود به نام قربون به! این عمو قربون آدم زحمت- کشی بود	رجل اسمه قربان. أجل! و كان قربان رجلاً كادحاً و مجداً	جانشینی کلمه «قربون» به درستی انجام نشده است؛ از این رو، انتقال مفهوم طنز با اشکال اساسی رویه‌ور است. مترجم می‌توانست از همان کلمه «قربون» در زبان مبدأ استفاده کند.
خدا اموات شو ما رم بیامورزه	رحم الله أمواتكم	جانشینی کلمه «شو ما» انجام نشده است و پیام طنز این جمله که از زبان شخصی به اصطلاح لوطی- منش بیان می‌شود، مغفول مانده است.
آره خدا شو ما رم بیامورزه	أجل و ليرحمك الله	جانشینی کلمات «شو ما» و «رم» انجام نشده است و عبارت «أجل و ليرحمك الله» خالی از طنز است.
ای روزگار بی بفا	يا له من زمن عديم الوفاء	کلمه «بی بفا» که از زبان قلندرهاى محل بیان می‌شود، ناقص ترجمه نشده است.
پهلون روزگار و لش کون بریم توو که غذا تموم میشه	دعك من زمن ايها البطل لندخل قبل أن ينتهي الطعام	فعل «ولش کن» که از زبان یکی از نوچه‌های پهلوان به شکل (Velesh Koon) تلفظ می‌شود در زبان مقصد به صورت اسم فعل «دع» به معنای «اترک» ترجمه شده است که خالی از طنز است.
هاا شعبونی؟ می‌گه دانشه خُب باشه مگه چی میشه؟	إه ه ه شعبين؟ نعم أيها البطل؟ إنه أخوه فليكن فما العيبووو	گروه دوبله کلمه «شعبین» را در عربی جانشین «شعبونی» در زبان مبدأ کرده است. ولی جانشینی دو کلمه «می‌گه» و «دانشه» مغفول مانده است هر چند مترجمین تلاش کرده‌اند تا این کاستی را با کشش بیشتر کلمه «العيبووو» جبران کنند.

زبان مقصد بسط می‌دهد که اگر این فرانهمش با دقت نظر و ظرافت انجام گیرد بر طنز ترجمه خواهد افزود» (پنک، ۲۰۰۹: ۲۵). به عنوان نمونه، مترجم به جای جمله استمراری «من در حال استراحت کردن هستم» بگوید «من در حال ریلکسیشن هستم». در خصوص تفاوت دو مفهوم «فرانهمش» و «دگرگون‌سازی» باید گفت که «فرانهمش» در حوزه ساختار نحوی صورت می‌گیرد، اما دومی در سطح تاریخی و عقبه فرهنگی دو زبان انجام می‌شود. استفاده نابجا و بی‌اندازه از شیوه فرانهمش می‌تواند آثار تربیتی و فرهنگی خطیری در پی داشته باشد؛ به ویژه زمانی که گروه مورد هدف ترجمه، قشر کودک و نوجوان باشند که استفاده بی‌حساب از این شیوه می‌تواند ادبیات و آداب سخن گفتن آن‌ها را تحت تأثیر قرار دهد. از این رو، آرمسترانگ^۱ بر این باور است که «استفاده نابجا از شیوه فرانهمش می‌تواند به ترجمه اشتباه و ناهماهنگ منجر شود؛ از این رو، مترجم باید این نکته را در نظر داشته باشد که در چه موقعیت زمانی و مکانی و با استفاده از چه ترفندهایی از این روش بهره بگیرد» (آرمسترانگ، ۲۰۰۵: ۱۵۰). با بررسی پویانمایی شکرستان تنها به دو مورد فرانهمش برخوردیم که در جدول (۸) به آن اشاره می‌کنیم.

جدول ۹. نمونه‌ای از راهبرد «فرانهمش» در دوبله عربی «شکرستان»

عبارت در زبان اصلی	عبارت در زبان مقصد	تحلیل
سلام کرده‌ام. خدا خواجه قابوس را رحمت کیرداهه	مرحباً کیرداهه مرحباً لیرحم الله الخواجه قابوس	این شاهد مثال از زبان بازرگانان تبور بیان می‌شود. گروه دوبله عربی اصطلاح «فرانهمش» شده «کیرداهه» که ترکیبی از فعل «کردن» در زبان فارسی و پسوند تأکید «هه» در زبان هندی است را وارد دستور زبان عربی کرده است. استفاده بجا و البته مقتصدانه از این روش یکی از روش‌های جذاب انتقال طنز به کودکان و نوجوانان است. علت اصلی کاربرد اندک این روش در ترجمه این انیمیشن به صورت خاص و نیز در ترجمه‌های دیگری که به صورت عام برای رده سنی کودک و نوجوان انجام می‌شود در این نکته نهفته است که استفاده بیش از اندازه از این روش، ساختار صرفی و نحوی زبان مادری این رده سنی را دچار تزلزل می‌کند.

1. Armstrong, N.

۱-۲-۹. ترجمه لفظ‌گرا

به جرأت می‌توان گفت که ساده‌ترین و پرسامدترین روش ترجمه، روش همان ترجمه لفظ‌گرا است. این روش ترجمه به این شکل است که مترجم هنگام ترجمه به صورت ناخودآگاه ساختار نحوی زبان مادری خود را بر زبان هدف، تسری می‌دهد؛ هر چند مترجم تلاش می‌کند برای ترجمه هر واژه از معنای قاموسی و فرهنگ لغتی زبان مقصد استفاده کند. بنابراین، در این اسلوب «ساختار دستوری زبان مبدأ با شبیه‌ترین حالت ممکن بر زبان مقصد پیاده می‌شود، اما معنای فرهنگ لغتی هر واژه می‌تواند تا حدودی متفاوت باشد» (پنک، ۲۰۰۹: ۲۷).

در جدول (۹) به موارد متعددی ترجمه لفظ‌گرا در برگردان عربی پویانمایی شکرستان اشاره می‌کنیم و به تحلیل هر یک می‌پردازیم.

جدول ۹. نمونه‌هایی از ترجمه «لفظ‌گرا» در دوبله عربی پویانمایی «شکرستان»

زبان مقصد	زبان اصلی
هین إذا انت قلق علی دراهمک و ثروتک. طیب لنذهب و نٌشاهد قصة أخرى. نعم الأخ الکاذب.	آ پس نگران مال و ثروت هستی؟ ولی خُب اون ی قصه دیگه‌اس. بریم و تماشا کنیم. بله قصه برادر دورغین!
فی أحد الأيام جاء شخصان من نمکستان للتجارة فی مدینة الطرفاء.	روزی و روزگاری دو نفر از نمکستون برای تجارت به شکرستون اومدن
أخیییی هل أنت هنا أخی العزیز أه أه أه أخی الحبيب أخی الحبيب لِمَ رحلتَ قبل أن أراک؟	آی ی ی برادر تو اینجا یی؟ آی برادر؟ برادر نازنینم آی ی ی برادر نازنینم چرا رفتی که من رویت نبینم؟
إه إه إه هه تجارُ التنبور یریدون العودَ إلی بلدهم و جاءوا لیأخذوا طلبهم من الخواجه قابوس	تاجرای تنبور می‌خوان برن شهرشون اومدن طلبشون رو از خواجه قابوس بگیرن
ها ه ه ه ثلاثة مئة جمل و سفینتان؟ یا إلهی ی ی. أطلب التجار التنبور أن یأتی فسوف أعطیهم ما یریدون	هااان؟ سیصد تا شتر؟ دوتا کشتی...؟ وای خدای من. به تاجرای تنبور بگید بیایند من خودم همه طلبشان را می‌دهم
جزاک الله خیراً فالمرحوم لم یکن یعطینا مالنا و قد کان مدین لی بمئة درهم ایضا	خدا خیرت بده اون خدا بیامرز که طلب ما رو نمی‌داد منم صد سکه از خواجه طلبکارم
خلاصة القصة رأی الناس أن المتلون یدفع دیون الخواجه قابوس فصدقوا بأنه أخوه	خلاصه مردم که دیدند افرنگ بدهی‌های خواجه قابوس رو میده باور کردند که اون برادرشه.

جدول ۱۰. فراوانی تکنیک‌های به کار برده شده در انیمیشن شکرستان

راهبرد	تعداد	درصد
دگرنویسی	۳۰	۸/۰۲
فشرده‌سازی	۱۶	۴/۲۷
لفظ‌گرا	۱۳۷	۳۶/۶۳
حذف	۶۲	۱۶/۵۷
کوتاه‌سازی	۳۳	۸/۸۲
دگرگون‌سازی	۵۲	۱۳/۹۰
جانشینی	۳۵	۹/۳۵
نواژه	۷	۱/۸۷
فرانهمش	۲	۰/۵۳

در پاسخ پرسش دوم باید گفت که گروه دوبلاژ عربی در انتقال طنز کلامی موجود در این پویانمایی ضعیف عمل کرده است. این گروه می‌توانست با تکیه بر تکنیک‌های کارآمدتری چون «دگرگون‌سازی» و «نواژه» در الگوی پنک، زبان طنز متناسبی را با فرهنگ عربی ارائه کند تا بتوان انتظار داشت که این پویانمایی در رقابت با نمونه‌های دیگر جایگاه خود را در بین مخاطبان خود در کشورهای عربی باز کند.

برآیند کلی تحقیق حاضر این است که ترجمه سریال‌های طنز به ویژه سریال‌های کودکان و نوجوانان از پیچیدگی‌های خاصی برخوردار است که از زبانی به زبانی دیگر متفاوت است؛ به عنوان مثال، وقتی دوبله فارسی انیمیشن‌های مطرح جهان را بررسی می‌کنیم به وضوح موفقیت گروه دوبلاژ فارسی را در انتقال طنز کلامی و غیر کلامی درک می‌کنیم این در حالی است این موفقیت را در دوبله عربی این سریال‌ها نمی‌بینیم؛ این تفاوت آشکار یا به ویژگی‌های دو زبان فارسی و عربی برمی‌گردد یا به گروه‌های دوبلاژ. بنابراین، تحلیل و بررسی این موضوع می‌تواند افق‌های جدیدی را در این حوزه پیش روی پژوهشگران بگشاید.

تعارض منافع

تعارض منافع ندارم.

ORCID

Reza Mohammadi

<http://orcid.org/0000-0001-7398-5072>

منابع

- ابن منظور، محمد بن مکرم. (۱۴۰۸). *لسان العرب*. الطبعة الثالث. بیروت: دار الصادر.
- امام، عباس. (۱۳۹۵). *ترفندهای بومی سازی در ترجمه فارسی فیلم های کارتونی؛ رئیس مزرعه، شئل قرمری و پاندای کونگفوکار*. مطالعات زبان و ترجمه، ۴۹(۴)، ۳۵-۵۹.
- حجازی، نصرت و حمیدی، سحر. (۱۳۹۸). *چگونگی انتقال طنز در دوبله فارسی پوپانمایی شگفت انگیزان*. دوفصلنامه مطالعات زبان و ترجمه، ۵۲(۱)، ۱۸۹-۱۵۹.
- حری، ابوالفضل. (۱۳۸۵). *درآمدی بر اصول و مبانی ترجمه طنز*. مطالعات ترجمه، ۴(۱۴)، ۱-۲۷.
- حسینی زبیدی واسطی، مرتضی. (۱۴۱۴ق). *تاج العروس من جواهر القاموس*. الطبعة الاول. بیروت: دار الفکر.
- حسینی مدنی شوشتری، عبدالرشید بن عبدالغفور. (۱۰۷۷). *منتخب اللغات شاهجهانی (فرهنگ رشیدی)*. تهران: انتشارات حوزه علمیه اسلامی.
- حسینی معصوم، محمد و مرادی، معصومه. (۱۳۹۰). *بررسی شیوه های ترجمه عبارات های طنز آمیز در زیرنویس انگلیسی مجموعه های طنز تلویزیونی*. فصلنامه مطالعات زبان و ترجمه، ۵۲(۱)، ۹۷-۱۱۷.
- دهباشی شریف، فروزان و میرافضلی، فاطمه. (۱۳۹۸). *انواع طنز و شیوه دوبله آن در انیمیشن زوتوپیا (شهر حیوانات) براساس مدل مارتینز سیرا*. رسانه های دیداری و نوشتاری، ۱۳(۲۹)، ۲۰۵-۲۰۹.
- رضایی، ابوالفضل و فقهی، عبدالحسین. (۱۳۸۹). *فرهنگ جامع تطبیقی مثلها و حکمت ها*. تهران: موسسه چاپ و انتشارات دانشگاه تهران.
- عامری، سعید. (۱۳۹۷). *ترجمه گفتگوهای طنز در فیلم*. فصلنامه مترجم، ۲۷(۶۶)، ۱۴۶-۱۴۱.
- عرب یوسف آبادی، عبدالباسط و افضل، فرشته. (۱۳۹۹). *بررسی تطبیقی طنز کلامی در دوبله عربی و فارسی انیمیشن زوتوپیا براساس مدل مگدالنا پنک*. دو فصلنامه پژوهش های ترجمه در زبان و ادبیات عربی، ۱۰(۲۲)، ۲۳۲-۲۰۵.

References

- Ameri, S. (2018). Translation of humorous dialogues in movies. *Quarterly of Translator*, 27(66), 141-146. [In Persian]
- Arab Yusef Abadi, A. and Afzali, F. (2022). A comparative study of verbal humor in Arabic and Persian dubbing of Zootopia based on Magdalena Panek's model. *Translation Research in Arabic Language and Literature*, 10(22), 205-232. [In Persian]
- Dehbashi Sharif, F. and Mirafazli, F. (2019). Types of humor and its dubbing method in the animation Zootopia based on Martins Sierra's model. *Journal of Visual and Written Media*, 13(29), 205-209. [In Persian]
- Emam, A. (2016). Localization tricks in Persian translation of animations: Case study of Barnyard, the Little Red Riding Hood, and the Kungfu Panda. *Journal of Language and Translation Studies*. 49(4). 35-59. [In Persian]
- García Barros, J. (9002). The translation of humour in English comedy series, (Unpublished master's thesis). Facultat de Traducció i d'Interpretació Universitat Autònoma de Barcelona. Barcelona. Spain.
- Hejazi, N. and Hamidi, S. (2019). Dubbing humor in the Persian dubbing the Incredible II. *Journal of Language and Translation Studies*. 35. 811-831. [In Persian]
- Horri, A. (2006). An introduction to the principles and basics of humor translation. *Journal of Translation Studies*, 4(14), 7-12. [In Persian]
- Hosseini Masoum, M. and Moradi, M. (2011). Examining the methods of translation of humorous expressions in English subtitles of TV comedy series. *Quarterly Journal of Language and Translation Studies*, 52(1), 97-117. [In Persian]
- Hosseini Madani Shushtri, A. (1984). *Shahjahani selected languages (Rashidi Dictionary)*. Tehran: Islamic Seminary Publications. [In Persian]
- Hosseini Zubeidi Waseti, M. (1993). *Taj Al-'Arus min Jawaher Al-Qamus (an Arabic language dictionary)*, Vol. 8, Beirut, Lebanon: Dar al-Fikr.
- Ibn Manzur, Muhammad Ibn Makram. (1987). *Arabic language*. Vol. 3. Beirut: Dar al-Sadir. [In Arabic]
- Moin, M. (1973). *Moin Persian dictionary*. Tehran: Amir Kabir Publishing House. [In Persian]

- Panek, M. (9002). *Subtitling humor: The analysis of selected translation techniques in subtitling elements containing humor*. Unpublished PhD Thesis. Waroclaw University .Poland.
- Rezaei, A., & Feqhi, A. H. (2010). *Comprehensive comparative dictionary of proverbs*. Tehran: Tehran University Printing and Publishing Institute. [In Persian]

استناد به این مقاله: محمدی، رضا. (۱۴۰۱). نقد و بررسی طنز کلامی در برگردان عربی پویانمایی «شکرستان» بر مبنای راهبرد «پنک». دوفصلنامه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی، ۱۲(۲۷)، ۲۷۹-۳۱۱.
doi:10.22054/RCTALL.2023.71143.1656

Translation Researches in the Arabic Language and Literature is licensed under a Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International License.